Ainmean balgan-buachrach sa Bhreatnais

Anvioù kabelloù-tousog e brezhoneg

Aithisg le Skrid gant **Fañch Bihan-Gallic (Sabhal Mòr Ostaig)**

Ògmhios Mezheven **2026**

Chaidh ainmean agus seanchas mun cuairt air balgan-buachrach sa Breatnais a sgrùdadh le Gwennole Le Menn (1965 ; 1996). B' e na lorg e nach robh muinntir na Breatainne Bige gan ithe gu eachdraidheil agus mar sin dheth, nach robh mòran ann a thaobh ainmean. Nuair a bha e fhèin òg, bhathar cleachdte ri balg-buachrach a phronnadh le casan, agus bha cuid den bheachd gur b' e "puinnsean na talmhainn" a bh' annta (Menn, 1996: 322). Ged a bhios iomadh tionndadh air ainm a' bhuilg-bhuachraich san fharsaingeachd, bidh e ceangailte ris a' mhuile-mhàgag mar as trice.

Tha an clàr a leanas a' cruinneachadh gach ainm a lorg mi bho a bhith a' bruidhinn le luchd-rannsachaidh agus bho na faclairean.

Great e ioa div studiadenn deus anvioù ar c'hebell-tousog gant Gwennole ar Menn (1965 ; 1996). War-a-seblant ne zrebe ket ar Vretouned seurt traoù, ha mod-se ne gaver ket kalz anvioù warno. Ar Menn en deus koun e ioa lavaret d'ar vugale flastrañ kebell-tousog pa ioa yaouank, ha tud zo a soñje dezho e kreskont leac'h ma teue "poezoun an douar" war-c'horre (Menn, 1996: 322). Dre-vras e vez liammet anvioù lec'hel ar c'hebell-tousog oc'h an tousigi.

Ar skrid-mañ a zo bet savet da lakaat asambles tout an anvioù zo bet dastumet da envel kebell-tousog.

Clàr Roll

Dealbh Skeudenn	**Breatnais** Brezhoneg	**Cànanan eile** Yezhoù all
Gach gné *Pep spesad*	Tok-touseg[2] [3] Kabell-touseg Skabell-douseg[2] [3] Boued-touseg[1] [2] Boued-an-diaoul[1] Boned-tousseg[2] [3] [4] Kraban-an-tousseg[2] Krampouzh-tousseg[2] Penn-tousseg[2]	Gd. *Balg-buachrach* Fr. *Champignon* Eng. *Toadstool, mushroom*
	Boned-touseg[3] Boled[3] ***NB: Cleachdar am facal àbhaisteach air balg-buachrach orra sin mar as trice.*** *Ne vez great diforc'h ebet etrezo ha kebell-tousog all dre-vras.*	Lat. *Genus boletus* (*Boletus edulis*, *Boletus aereus*, *Boletus aestivalis* syn. *B. Reticulatus*, *Boletus pinophilus*). Fr. *cèpes, bolets* (*Cèpe de Bordeaux, Cèpe bronzé, Cèpe d'été, Cèpe des pins*) Eng. *Cep, penny bun*
	Amanit pichet[3] Amanit pak-kelion[3]	Lat. *Amanita muscaria* Fr. *Amanite tue-mouche* Eng. *Fly amanita* Ga. *agairg na gcuileanna*

[1] Le Menn, 1996.
[2] Gurvan Lozac'h, 2026.
[3] Favereau.

Boned-touseg[3]

NB: Cleachdar am facal àbhaisteach air balg-buachrach orra sin mar as trice. *Ne vez great diforc'h ebet etrezo ha kebell-tousog all dre-vras.*

Lat. *Genus coprinus*

Fr. *Coprin*

Eng. *Inkcap*

Skabell-douseg melen[3]

Lat. *Cantharellus cibarius*

Fr. *Girolle*

Eng. *Golden chanterelle, girolle*

Ga. *Cantarnaid*

Morukl[1 3]

Morilh[3]

Lat. *Genus morchella*

Fr. *Morille*

Eng. *Morchella*

Ga. *Morchal*

Champignon[3]

Lat. *Agaricus bisporus*

Fr. *Champignon de Paris*

Eng. *Cultivated mushroom*

Vi-douar[1]
U(ioù)-douar[4]
Bramm-touseg[1]
Kalon-touseg[1]
Puferig an Douar[1]
Fluterig an Douar[1]
Kaoc'h-bleiz[1]
Louf-bleiz[3]
Louf-douar[3]

Lat. *Genus lycoperdon*
Fr. *Vesse-de-l*oup
Eng. *Puffball*
Ga. *Bolgán béice*

Tont[1]
Tonn[3]

Lat. *Fomes fomentarius*
Fr. *Amadouvier*
Eng. *Tinder fungus*

Champignon naer[3]
Champignon aer[5]

Lat. *Genus Phallus*
Fr. *Satyre puant*
Eng. *Stinkhorns*

[4] Cheveau, 2026. **Emezañ** Ars esan: "Lâred e vez 'bonetoù-toseg' ag ar re zo fall ha 'championed' (sing. Champignon) ag ar re zo mad da zebiñ." ("Gabhar 'bonaid a' mhuile-mhàgag' air an fheadhainn nach eil math agus 'championed' (sg. Champignon) air an fheadhainn a tha math ithe.")
[5] Padrig Drean, 2026.

Tonn[3]

Tont[1]

Lat. *Daedalea quercina*

Fr. *Dédalée du chêne*

Eng. *Thick-walled mazed polypore*

Troad-maout[3]

Lat. *Hydnum repandum*

Fr. *Pied-de-mouton*

Eng. *Pig's trotter*

Trompilhoù ar marv[3]

Lat. *Craterellus cornucopioide*

Fr. *Trompette de la mort*

Eng. *Horn of plenty*

Laezheg[3]

Lat. *Lactarius deliciosus*

Fr. *Lactaire délicieux*

Eng. *Delicious milkcap*

Champignon kouarc'h[3]

Lat. *Agaricus arvensis*

Fr. *Agaric des jachères*

Eng. *Horse mushroom*

Potiron[3]

Champignon-seuleg[5]

Lat. *Macrolepiota procera*

Fr. *Lépiote élevée, Coulemelle*

Eng. *Parasol mushroom*

Tead-ejen[4]

Lat. *Fistulina hepatica*

Fr. *Langue de boeuf*

Eng. *Beefsteak polypore*

Beachdan

Ma thathar a' gabhail beachd air na thuirt Le Menn (1996), chan itheadh na Breatnaich balgan-buachrach agus mar sin cha robh iad a' dèanamh diubhar eadar an fheadhainn a ghabhadh ithe agus an fheadhainn nach gabhadh. On a tha mi a' faicinn an seo, tha coltas ann gu bheil iad air ainmeachadh a-rèir an crutha mar a leanas:

- **"Tok-touseg" agus ainmean eile mar seo air a' ghnè air fad;**
- **"Morukl" air na gnèithean anns an robh toll air choireigin;**
- **"Vi-douar" no "bramm/louf/puferig" air na gnèithean nas giorra, bàn, agus air nach eil ad;**
- **"Tonn" no "tont" air na gnèithean gun chasan a tha a' fàs far craobhan;**
- **"Potiron" no "champignon-seuleg" air an fheadhainn a tha còmhnard.**

Chaidh am facal Fraingis *amanite* iasaid orra sin air sgàth 's gur e gnè gu math sònraichte a th' orra, agus am facal *champignon* air an fheadhainn a tha ri lorg sa bhùth oir thàinig iad gu math anmoch sa linn, nuair a bha Fraingis anns gach bùth.

Soñjoù

Ma soñjer er pezh a zo bet skrivet gant ar Menn (1996), ne zrebe ket ar Vretoned kebell-tousog, ha mod-se ne oant ket anvet hervez ha posubl e oa drebiñ anezho pe ne oa ket. Doc'h ar pezh a welan amañ e oant anvet hervez o stumm, da lavaret eo:

- Tok-touseg hag all war an afer en e bezh;
- Morukl war ar spesadoù toullet;
- Vi-douar pe vramm/louf/puferig war ar spesadoù berroc'h, hep tok, hag a vemes liv gwenn;
- Tonn pe dont war ar spesadoù hep gar a gresk diouzh ar gwez;
- Potiron pe champignon-seuleg war ar re kompez o zok;

Amprestet eo bet ar ger amanit digant ar galleg evit ur spesad ispisial, ha champignon evit ar re prenet er stal.

Tùsan

Cheveau, Loig. Còmhradh pearsanta mu na h-ainmean a chaidh a thrusadh leis ann am Bro Pourlet. Cèitean 2026.

Drean, Padrig. Còmhradh pearsanta mu na h-ainmean a chaidh a thrusadh leis ann am Bro an Alre. Giblean 2026.

Favereau, Francis, *Geriadur Meur ar Brezhoneg* (https://www.skolvreizh.com/geriadur-meur-francis-favereau/). Faclair mòr a tha a' toirt iomradh air a' chànan àbhaisteach làitheil.

Lozac'h, Gurvan. Còmhradh pearsanta mu na h-ainmean a chaidh a thrusadh leis ann an Kreiz-Breizh. Giblean 2026.

Menn (Le), Gwennole, "Le boire et le manger. Ce qui était peu prisé en Bretagne bretonnante" ann am *Mémoires de la Société d'histoire et d'archéologie de Bretagne*, Volume 74, 1996, td. 321-338.

Menn (Le), Gwennole, "Kebell-touseg" ann an *Hor Yezh*, 46, 1965, td. 26-31.

Mammennoù

Cheveau, Loig. Darempred personel diwar-benn an anvioù en deus dastumet e Bro Pourlet. Mae 2026.

Drean, Padrig. Darempred personel diwar-benn an anvioù en deus dastumet e Bro an Alre. Ebrel 2026.

Favereau, Francis, *Geriadur Meur ar Brezhoneg* (https://www.skolvreizh.com/geriadur-meur-francis-favereau/).

Lozac'h, Gurvan. Darempred personel diwar-benn an anvioù en deus dastumet e Kreiz-Breizh. Ebrel 2026.

Menn (Le), Gwennole, "Le boire et le manger. Ce qui était peu prisé en Bretagne bretonnante" in *Mémoires de la Société d'histoire et d'archéologie de Bretagne*, Volume 74, 1996, pp. 321-338.

Menn (Le), Gwennole, "Kebell-touseg" in *Hor Yezh*, 46, 1965, pp. 26-31.

Eadar-theangachadh facal-air-an-fhacal Troidigezh ger-ha-ger

Brezhoneg	**Gàidhlig na h-Albann**	**Beurla**
Amanit pak-kelion	Amanit greimear-cuileige	Amanite catch-fly
Amanit pichet	Amanit a’ phidseir (?)	Pitcher (?) amanite
Boned-touseg	Bonaid a’ mhula-mhàgag	Toad’s bonnet
Boued-an-diaoul	Biadh an diabhail	Devil’s food
Boued-touseg	Biadh a’ mhula-mhàgag	Toad’s food
Bramm-touseg	Braim a’ mhula-mhàgag	Toad’s fart
Fluterig an Douar	Braimeag na talmhainn	Little fart of the earth
Kabell-touseg	Cochall a’ mhula-mhàgag	Toad’s hood
Kalon-touseg	Cridhe a’ mhula-mhàgag	Toad’s heart
Kaoc’h-bleiz	Cac a’ mhadaidh-allaidh	Wolf’s excrement
Louf-bleiz	Braimeag a’ mhadaidh-allaidh	Little fart of the wolf
Louf-douar	Braimeag na talmhainn	Little fart of the earth
Potiron	N/A	Squash
Puferig an Douar	Braimeag na talmhainn	Little fart of the earth
Skabell-touseg	Stòl a’ mhula-mhàgag	Toad stool
Skabell-touseg melen	Stòl buidhe a’ mhula-mhàgag	Yellow toad stool
Tok-touseg	Ad a’ mhula-mhàgag	Toad’s hat
Tonn	Amadou	Amadou
Vi-douar	Ugh talmhainn	Earth’s egg